

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра
(освітній ступінь)

на тему:

**«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО
РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВО-ТВОРЧИХ УМІНЬ УЧНІВ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ПО-21м(з)
спеціальності 013 «Початкова освіта», ОС «магістр»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Бундаш Ліліанна Йосипівна
(прізвище та ініціали студента)

Керівник канд.пед.наук, доц.Фенцик О.М.
(прізвище та ініціали)

Рецензент д-р.пед.наук, проф. Опачко М.Ф.
(прізвище та ініціали)

Мукачево – 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВО-ТВОРЧИХ УМІНЬ УЧНІВ	9
1.1. Категорійно-поняттєвий апарат проблеми дослідження	9
1.2. Методологічні підходи до професійної підготовки вчителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів	21
1.3. Сутність та особливості розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкових класів	30
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВО-ТВОРЧИХ УМІНЬ УЧНІВ	43
2.1. Аналіз особливостей підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів	43
2.2. Змістова характеристика педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів	47
2.3. Результати експериментального дослідження	64
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	92

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасній ситуації трансформування системи вищої освіти України перед вітчизняною педагогічною наукою постають завдання, детерміновані виваженим європейським освітнім вибором нашої держави та стратегічними програмами підготовки висококваліфікованих компетентних, конкурентноспроможних фахівців, зокрема й педагогів. Ці завдання обґрунтовано ратифікованими в нашій державі документами про освіту - законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національною стратегією розвитку освіти в Україні до 2021 року (2013), Національною рамкою кваліфікацій (2011), Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2017) тощо.

За таких умов набуває особливого значення професійне зростання майбутніх учителів початкової ланки освітнього простору України, оскільки саме на них покладається супровід кардинальної зміни соціальної ситуації розвитку дитини молодшого шкільного віку, трансформації її провідної діяльності з ігрової до навчальної, побудова системи навчальної взаємодії, розвитку комунікацій та мовлення учнів у новому для них шкільному середовищі. Зростання вимог держави до якості професійної підготовки вимагає оновлених теоретичних і методичних підходів саме до формування комунікативної компетентності, вдосконалення педагогічного спілкування майбутнього педагога, що виступає найбільш значущою передумовою його здатності забезпечувати розвиток мовленнєво-творчих умінь молодших школярів.

Формування творчої особистості молодшого школяра є предметом дослідження Н. Бондаренко, Н. Ляшової, І. Осадченко, С. Пальчевського, К. Приходченко, Д. Романовської, І. Теплицького, Л. Шпак та ін.

Професійна підготовка майбутніх педагогів в Україні розглядається досить різноаспектно. Зокрема, в наукових працях висвітлено особливості

технологічної та методичної підготовки (І.Богданова, Л.Варзацька, М.Вашуленко, І.Гудзик, О.Пехота, О.Хорошковська та ін.), формування професійної компетентності та готовності до педагогічної діяльності (Н.Бібік, В.Бондар, О.Дубасенюк, М.Євтух, С.Лісова, О.Овчарук, Ю.Пелех, О.Пометун, С.Сисоєва та ін.). Комунікативні та мовленнєві аспекти у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи висвітлено у наукових дослідженнях Л.Бірюк, Г.Бондаренко, Т.Грітченко, З.Залібовської-Ільницької, Н.Кипиченко, І.Когут, А.Підгурської, А.Шульги та ін.

Незважаючи на загальне зростання інтересу вітчизняних дослідників до проблеми мовленнєвого розвитку школярів, аналіз наукових джерел свідчить про наявність в сучасній педагогіці об'єктивних передумов для дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів. Отже, актуальність проблеми та недостатній рівень науково-методичного розроблення зумовили вибір теми нашого дослідження «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів молодшого шкільного віку».

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів у процесі навчання у закладах вищої освіти.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати теорію та практику підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів і обґрунтувати сутність і структуру феномена «готовність майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів»; уточнити поняття «професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи», «мовленнєво-творчі уміння учнів початкової школи».

2. З'ясувати зміст і особливості розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкових класів.

3. Виявити і схарактеризувати критерії, показники та рівні

сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів.

4. Визначити, теоретично обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів та експериментально перевірити їхню ефективність.

Об'єкт дослідження - професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження - педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети використовувалися такі **методи дослідження**: *теоретичні* - аналіз літератури для формування методологічного базису дослідження та визначення категорійно-поняттєвого апарату; синтез, узагальнення для формулювання основних тенденцій і висновків щодо процесу професійної підготовки майбутніх учителів; проектування - задля побудови системи критеріїв, показників і рівнів, а також визначення педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів; *емпіричні* - анкетування, аналіз документів, опитування, тестування із метою аналізу стану підготовки майбутніх педагогів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів; педагогічний експеримент, спрямований на визначення ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів; *математичної статистики*.

Експериментальна база дослідження - педагогічний факультет МДУ.

Практичне значення дослідження полягає в можливості впровадження розроблених у процесі дослідження педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів у практику діяльності закладів вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дипломної роботи представлено на III Всеукраїнській науково-практичній

конференції «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» (16-17 травня 2019 р.), Мукачево.

Публікація. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів молодшого шкільного віку.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок.

ВИСНОВКИ

Теоретичне та експериментальне дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів дає змогу сформулювати такі висновки:

1. Здійснений аналіз наукових джерел з проблеми дослідження дозволив сформулювати цілісне уявлення про сутність, провідні характеристики та особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів. У зв'язку з цим визначено системний, компетентнісний та діяльнісний як базові методологічні підходи до фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів. З'ясовано системні характеристики теми дослідження (комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів, професійної підготовки вчителя початкової школи тощо).

На підставі здійсненого категорійно-поняттєвого аналізу проблеми дослідження встановлено, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів є складним педагогічним процесом, результатом якого є сформована готовність майбутніх учителів початкової школи до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів. Готовність майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів - це цілісна інтегрована якість особистості майбутнього педагога початкової школи, що характеризує його мотивацію до мовленнєвого розвитку учнів, сукупність знань, умінь та навичок щодо здійснення комунікативно-мовленнєвої діяльності на основі творчої діяльності та забезпечення мовленнєвого розвитку учнів у процесі професійно-педагогічної діяльності. З'ясовано структуру готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів, що охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діялісно-технологічний та результативний компоненти.

Враховуючи основні завдання початкової школи та співвіднесених з ними

вимог до професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, у дослідженні констатовано, що в основі підготовки вчителя початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів лежить формування у студентів відповідного комплексу знань, умінь і навичок, що забезпечують розвиток у дітей сукупності відповідних компетенцій, а це, зі свого боку, зумовлює реалізацію компетентнісного підходу в змісті підготовки педагога та її основних характеристиках.

2. З'ясовано зміст і особливості розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкової школи. Комунікативно-мовленнєвий розвиток учнів початкової школи - це процес становлення і формування мовної/мовленнєвої особистості у процесі взаємодії, творчої діяльності, її комунікації і спілкування з іншими мовцями в різних мовленнєво-комунікативних ситуаціях (спонтанних, навчально-організованих); включення мовця в різні види мовленнєвої діяльності (навчально-мовленнєвої, комунікативно-мовленнєвої, мовленнєво-творчої, пізнавально-мовленнєвої тощо), спрямованої на реалізацію завдань навчання, пізнання, спілкування. Комунікативно-мовленнєву компетенцію учнів початкової школи визначено як полікомпонентне утворення, що передбачає сформованість різних видів мовленнєвих компетенцій і системи мовленнєво-творчих умінь, необхідних для успішної навчально-мовленнєвої діяльності відповідно до освітніх ліній Державного стандарту початкової освіти. У зв'язку з чим розкрито етапи комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів початкової школи, як-от: збагачення словникового запасу; засвоєння норм літературної мови; формування умінь і навичок побудови висловлювання в усній і письмовій формах певного типу і стилю мовлення з урахуванням ситуації спілкування.

3. Виявлено критерії і показники сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів: мотиваційно-пізнавальний (спрямованість майбутніх учителів початкової школи на формування готовності до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів); навчально-когнітивний (фахові знання й уміння майбутніх учителів початкових класів щодо розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів); діяльнісно-

компетентнісний (здатність майбутніх педагогів здійснювати розвиток мовленнєво-творчих умінь молодших школярів); результативно-рефлексивний (усвідомленість оцінки майбутніми фахівцями рівня власної підготовки до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів). Критерії та показники готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів узгоджено із структурою досліджуваного явища. За виявленими критеріями та їх показниками схарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів (високий, середній, низький).

4. Визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів (формування готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів у процесі фахової підготовки на засадах системного, компетентнісного та діяльнісного підходів; розвиток ціннісного ставлення студентів до майбутньої професійно орієнтованої комунікативної діяльності та оволодіння фаховими компетентностями майбутнього вчителя початкових класів; удосконалення змістово-організаційних засад, використання діалогічних форм і методів роботи задля стимулювання пізнавальної активності й самостійності студентів в оволодінні знаннями щодо розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів; забезпечення рефлексивних засад у процесі формування готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів; оптимізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу та цілеспрямований і системний розвиток комунікативних умінь і навичок під час фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів).

На констатувальному етапі експерименту було вивчено актуальний стан готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів. За результатами комплексної діагностики встановлено, що близько 25 % учасників експерименту мали високий рівень готовності. Значна частина досліджуваних (28,06 % у контрольної і 27,91 % в експериментальній

групі) демонстрували низький рівень сформованості означеної готовності. Після формувального етапу експерименту, спрямованого на упровадження педагогічних умов у процес професійної підготовки учасників експериментальної групи, спостерігалось зростання кількості досліджуваних із високим рівнем сформованості означеної готовності із 25,58 % до 36,05 %; із середнім рівнем сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів - кількісні результати в експериментальній групі зросли із 46,51 % до 55,23 % досліджуваних.

У контрольній групі майбутніх педагогів початкової школи кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності до розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів зменшилася із 28,06 % до 26,53 %, однак це не відобразилося на зміні високого рівня сформованості готовності. Статистичний аналіз експериментальних даних підтвердив ефективність упроваджених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка в системе высшего педагогического образования: для пед. спец. высш. учеб. заведений. 2-е изд. перераб. и доп. /О.А.Абдуллина. - Москва: Просвещение, 1990. - 141 с.
2. Артемова О. І. Розвиток креативного мовлення молодших школярів: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 /О.І.Артемова // Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. - Одеса, 2001. - 210 с.
3. Ахутина Т. В. Теория речевого общения в трудах М. М. Бахтина и Л. С. Выготского /Т.В.Ахутина //Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. - Москва: Издательский дом Моск. Ун-та, 1984. - № 3. - С. 4-13.
4. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения /Ю.К.Бабанский. - Москва: Знания, 1987. - 80 с.
5. Бадер В. І. Взаємозв'язок у розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2004. - 387 с.
6. Бадер В. І. Удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів /В.І.Бадаер //Педагогіка і психологія. - 1998. - №4.
7. Баркасі В. В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 /В.В.Баркасі // Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. - Одеса, 2004. - 252 с.
8. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник /Ф.С.Бацевич. - Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. - 344 с.
9. Беспалько В. П. Основи теорії педагогічних систем /В.П.Беспалько. - Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1977. - 304 с.
10. Беляєва О. В. Спілкування та комунікація як аспект мовленнєвої діяльності /О.В.Беляєва //Науковий вісник. - 2000. - Вип. 9-10. - С. 32-38.
11. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти /Н.М. Бібік //Початкова школа, 2010. - № 9. - С. 1-4.
12. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів на

- основі застосування інноваційних технологій: автореф. дис.д-ра пед. наук: 13.00.04 / Ін-т педагогіки АПН України. - Київ, 2003. - 39 с.
13. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Словник-довідник / Упоряд. А.М.Богуш, К.Л.Крутий. - Запоріжжя: ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2014. - 200 с.
14. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти /А.М.Богуш. - Харків: Вид-во «Ранок», 2011. - 176 с.
15. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія. 2-е видання /А.М.Богуш. - Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. - 374 с.
16. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку: навчальний посібник /А.М.Богуш. - Київ: Видавничий дім «Слово», 2003. - 344 с.
17. Богуш А. М., Шиліна Н. С. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі /А.М.Богуш, Н.С.Шиліна. - Одеса: ПНЦ АПН України, 2003. - 335 с.
18. Божович Е. Д. Развитие языковой компетенции дошкольников: проблемы и подходы /Е.Д.Божович //Вопросы психологи, 1997. - № 1. - С. 33.
19. Бурменская Г. В., Захарова Е. И., Карабанова О. А. Возвратно-психологический подход к консультированию детей и подростков /Г.В.Бурменская и др. - Москва: Академия, 2002. - 416 с.
20. Вашуленко М. С. Лінгводидактичні орієнтири сучасної початкової мовної освіти в Україні /М. С. Вашуленко //Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. - Вип. 50. - С. 57-65.
21. Гавриш Н. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці /Н. Гавриш. - Донецьк: ТОВ «Лебідь», 2001. - 218 с.
22. Гойхман О. Я., Надеина Т. М. Речевая коммуникация: ученик /О.Я.Гойхман, Т.М.Надеина. - Москва: ИНФРА-М, 2003. - 272 с.
23. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям /С.У.Гончаренко. - Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. - 278 с.
24. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник

- /С.У.Гончаренко. - Рівне: Волинські обереги, 2011. - 552 с.
25. Гуманізація процесу навчання в школі: Навчальний посібник / За ред. С. П. Бондаря. - 2-ге вид., доповн. - К.: Стислос, 2001. - 256 с.
26. Демидчик Г. С. Розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів засобами службових частин мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 /Г.С.Демидчик // Ін-т педагогіки АПН України. - Київ, 2001. - 211 с.
27. Державний стандарт початкової загальної освіти /Початкова освіта, 2011. - № 18. - С. 8-30.
28. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. - СПб : Питер, 2002. - 386 с.
29. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема /Т.Донченко // Дивослово, 2006. - № 5. - С. 2-5.
30. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. - Київ: Юрінком Інтер, 2008. - 1040 с.
31. Закон України «Про освіту» : за станом на 05.09.2017 р. № 2145-19 // Відомості Верховної Ради України. - 2017. - № 38-39. - С. 380.
32. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе /И.А.Зимняя. - Москва: Просвещение, 1991. - 222 с.
33. Изаренков Д. И. Базисные составляющие коммуникативной компетенции и их формирование на продвинутом этапе обучения студентов-нефилологов /Д.И.Изаренков // Русский язык за рубежом. - № 4. - 1990. - С.54-60.
34. Икрамова С. А. Выразительное чтение и его роль в развитие речи школьников начальных классов (на примере школ Республики Таджикистан): дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Академия образования Таджикистана. Душанбе, 2010. - 160 с.
35. Каган М. С. Мир общения: Проблема межсубъектных отношений /М.С.Каган. - Москва: Политиздат, 1988. - 319 с.
36. Леонтьев А. А. Этнопсихология и социальная психология. Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии: избр. психол. труды /А.А.Леонтьев. - Москва, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. - 448с.

37. Лобанчук О. А. Інтеграція видів художньої діяльності як засіб розвитку мовлення молодших школярів: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ, 2008. - 22 с.
38. Лук А. Н. Психология творчества /А.Н.Лутак. - М.: Наука, 1978. - 128 с.
39. Львов М. Р. Речь младших школьников и пути ее развития: Пособие для учителей /М.Р.Львов. - Москва: Просвещение, 1975. - 176 с.
40. Михайловська Г.О. Теорія і практика формування комунікативно-мовленнєвих умінь в учнів 5-9 класів у процесі вивчення російської мови: дис. д-ра пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ, 2001. - 406 с.
41. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. /А.С.Нісімчук та ін. - Київ: Просвіта, 2000. - 368 с.
42. Основи теории коммуникации: учебник / под ред. М. А. Василика. Москва: Гардарики, 2003. - 615 с.
43. Педагогіка вищої школи: підручник / за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. - Київ: Педагогічна думка, 2009. - 256 с.
44. Пентилюк М. І. Наукові засади комунікативного спрямування навчання мови /М.І.Пентилюк //Українська мова і література в школі, 1999. - №3. - С. 8-10.
45. Пироженко Т. А. Коммуникативно-речевое развитие ребенка: монография /Т.А.Пироженко. Киев: Нора-принт, 2002. - 308 с.
46. Пироженко Т. О. Сучасні підходи до мовленнєвого розвитку дитини /Т.О.Пироженко //Дошкільне виховання, 2001. - № 1. - С. 10-11.
47. Пономарев Я. А. Психология творчества / Пономарьев Я. О. - М.: Наука, 1976. - 303 с.
48. Пономарьова К. І. Збагачення словникового запасу молодших школярів синонімами як засіб увиразнення мовлення: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2002. - 181с.
49. Рогозина В. Педагогические условия развития творческих способностей на уроке /В.Рогозина // Воспитание школьников. - 2007. - №4. - С. 28-30.
50. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів

початкових класів /О.Я.Савченко // Початкова школа, 2001. - № 7. - С. 1-4.

51. Сіранчук Н. М. Розвиток образного мовлення молодших школярів у процесі навчання української мови: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Ін-т педагогіки АПН України. - Київ, 2008. - 184 с.

52. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти. 1 –2 класи. – К.: Т.Д. «Освіта-Центр+», 2018. – 240 с.

53. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О.Я. Савченко[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>

54. Українська мова. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1–4 класи [Електронний ресурс] – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-rochatkovoyi-shkoli>(Дата звернення: 11.01.2017).

55. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів: монографія /Л. О. Хомич. - Київ: Магістр-8, 1998. - 201 с.

56. Хомский М. Синтаксические структуры. Новое в лингвистике /М.Хомский. - Москва: Наука, 1962. - Вып. 1.

57. Шалівська Ю. В. Комунікативно-мовленнєвий розвиток молодших школярів на уроках читання: практикум для студентів спеціальності «Початкова освіта» /Ю. В.Шалівська. - Рівне: РДГУ, 2017. - 68 с.

58. Шевчук Л. М. Методика групової роботи над текстом на уроках читання в 1-2 класах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Інститут педагогіки НАПН України. - Київ. 2012. - 21 с.

59. Юрій М. Ф. Людина і світ: підручник /М.Ф.Юрій. - Київ: Дакор, 2006. - 460 с.

60. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. /В.В.Ягупов. - Київ: Либідь, 2002. - 560 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>